

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки та менеджменту освіти

**Кваліфікаційна робота здобувача
другого (магістерського) рівня вищої освіти**

**з теми: УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Виконала: студентка 2 курсу unz1m23z групи
Спеціальності 073 Менеджмент
Войткова Єлизавета Миколаївна

Керівник:
Федорчук В.В., доцент кафедри педагогіки та
менеджменту освіти,
кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент:
Гордійчук М.С., доцент кафедри теорії та методик
дошкільної освіти, доцент

Кам'янець-Подільський – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ	7
1.1. Сутність поняття творчого потенціалу.....	7
1.2. Основні підходи до управління розвитком творчого потенціалу колективу закладу освіти.....	23
1.3. Роль управління у розвитку творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти.....	37
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ УПРАВЛІННЯ ТВОРЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	49
2.1. Педагогічні умови управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти.....	49
2.2. Стан управління розвитком творчого потенціалу колективу закладу позашкільної освіти.....	58
2.3. Методичні поради щодо управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти.....	63
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена тим, що наша держава зорієнтована на соціальні та економічні зміни, на реформи в сучасній освіті. Так, важливою є модернізація процесу управління в закладах освіти, зокрема управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти. Це може бути здійснено через систему наукових, психолого-педагогічних, методичних і управлінських заходів, що відображені в законах України «Про інноваційну діяльність» (2002), «Про освіту» (2017), а також в Національній доктрині розвитку освіти в Україні в XXI ст. (2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки (2013), Проекті Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років (2014) та в Концепції розвитку педагогічної освіти (2018).

Реалії сьогодення, пріоритети соціально-економічного розвитку держави спрямовані на підвищення якості освіти, яка є основним чинником у відтворенні інтелектуального, економічного та духовного потенціалу суспільства. Освіта має спрогнозувати не лише розвиток творчого потенціалу особистості, але й педагогічного колективу в цілому, ціннісних орієнтацій, формування спектра життєвих компетентностей, адекватних соціокультурним реаліям.

Проблема управлінської діяльності, управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу – важлива і складна для вирішення в педагогічній теорії та практиці. Сучасна система позашкільної освіти потребує впровадження ефективного управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу, наукового обґрунтування педагогічних умов, які б забезпечували результативність цього процесу.

Аналіз наукових джерел свідчить про увагу вчених до проблеми управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу. Так, окремі аспекти управління творчим потенціалом педагогічного колективу висвітлено в працях І.І.Брецько, В.С.Ляшук, В.Марушка, Т.Короїд, О.В.Просіна, Л.М.Рудик, Г.М.Тимошко, В.О.Холоденко та ін. Поняттю творчого потенціалу присвячувалися праці вчених: О.В.Богданова, О.М.Гопка, О.В.Кульчейко, В.Моляко, І.С.Пипенко та ін. Загальні положення управління закладами освіти

відображено в працях Є.Березняка, Л.Ващенко, Л.Даниленко, В.Маслова, С.Сисоевої та ін. Психологічні аспекти керівництва закладом освіти можна знайти в працях Л.Карамушки та В.Пікельної. Філософський, соціологічний складові управління висвітлено у дослідженнях В.Андрущенка, Б.Гершунського, В.Кременя, В.Лутая, та ін.; а управлінський аспект – у Г.Дмитренко, Ю.Конаржевського, М.Кондакова та ін. Щодо значення реалізації педагогічних умов в процесі управління акцентували О. Назарова, Г. Пономарьова, С. Семенець, С. Яценко та ін.

Таким чином, аналіз наукової літератури дає можливість стверджувати про наявність певних суперечностей, які потребують розв'язання, а саме:

-між політикою держави, спрямованою на зміни в системі освіти, та недостатньою розробкою системи ефективного управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу;

-між потребою в реалізації педагогічних умов, що забезпечать впровадження системи ефективного управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу, та недостатнім дослідженням цієї проблеми в педагогічній теорії та практиці;

-між потребами у компетентних керівниках, які б могли забезпечувати ефективне управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу та відсутністю їхньої підготовки до реалізації такого процесу.

Разом з тим, управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти ще не достатньо висвітлено в педагогічній науці. Тому, актуальність проблеми, її важливість, недостатня розробленість зумовили вибір теми даного дослідження: «Управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати педагогічні умови управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти та на основі емпіричного дослідження розробити методичні поради щодо їх впровадження у закладах позашкільної освіти.

Відповідно до мети визначили **завдання дослідження:**

1) з'ясувати поняття та сутність творчого потенціалу, зокрема в системі

позашкільної освіти;

2) визначити роль управління у розвитку творчого потенціалу педагогічного колективу;

3) обґрунтувати педагогічні умови управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти;

4) здійснити емпіричне дослідження сучасного стану управління творчим потенціалом педагогічного колективу закладу позашкільної освіти;

5) розробити методичні поради щодо управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти.

Об'єкт дослідження: процес управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти.

Предмет дослідження: педагогічні умови управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти.

Методи дослідження: теоретичний аналіз літературних джерел з проблеми дослідження; узагальнення, порівняння, систематизація теоретичних і емпіричних даних; письмові опитування (анкетування).

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що комплексно проаналізовано проблему впровадження системи управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти.

Практичне значення полягає в тому, що запропоновано методичні поради щодо управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти.

База дослідження. Емпіричне дослідження проводилося на базі комунального закладу «Дитяча музична школа» Смотрицької селищної ради та Кам'янець-Подільської міської дитячої художньої школи.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на:

X Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти (К-ПНУ імені Івана Огієнка, 3-4 квітня 2024 р.)

X Всеукраїнських педагогічних читаннях, присвячених пам'яті видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук. (Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 27 червня 2024 р.)

Науковій конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2023-2024 навчальному році (КПНУ, 9-10 квітня 2024 р.) з доповіддю: «Теоретичні аспекти розвитку творчого потенціалу педагогічного колективу»

Публікація:

Войткова Є.М. Сучасні підходи до управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти. *Актуальні питання сучасної освіти в Україні: виклики та перспективи*: збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених, м. Кам'янець-Подільський, 23-24 жовтня 2024 р. / [гол. ред. Лабунець В.М.]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024.

Структура роботи: вступ, основна частина, яка складається з двох розділів, загальні висновки, список використаних джерел і додатки. Повний обсяг роботи – 79 сторінок, основна частина – 72 сторінки.

ВИСНОВКИ

Теоретичні узагальнення та проведені емпіричне дослідження, описані в даній науковій роботі, дозволили сформулювати наступні висновки:

1. Дослідження теоретичних засад управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти дало можливість обґрунтувати його актуальність як наукової проблеми.

2. Описано сутність понять: «творчість» як процес, в якому людина створює щось абсолютно нове і раніше невідоме, чи то твори мистецтва, наукові відкриття, технологічні новації або управлінські інновації, «потенціал» як динамічне формування, яке визначає можливості розвитку людини та її здатність до вивчення та успішного виконання різних видів діяльності, «творчий потенціал» як системна характеристика особистості, що сприяє здатності створювати нове та діяти оригінально.

3. Проаналізовано різні підходи до розуміння творчості у філософії, зокрема: платонівське універсальне розуміння творчості, християнську концепцію створення нового, поняття творчості в епоху ренесансу й гуманізму, ідеалістичні концепції творчості, екзистенціалістську концепцію творчості та прагматичне розуміння творчості.

4. Визначено основні підходи до управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу, а саме гуманістичний підхід, системний, персоналізований, акмеологічний, компетентнісний, мотиваційний підхід та управління на діагностичній основі. Відзначено, що усі ці підходи є важливими для управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу, зокрема й колективу закладу позашкільної освіти, оскільки гуманістичний підхід передбачає визнання цінності кожної людини, її індивідуальності і самоцінності; системний підхід дозволяє розглядати творчий потенціал педагогічного колективу як складну систему, що складається з взаємопов'язаних елементів; персоналізований підхід передбачає врахування індивідуальних особливостей і потреб педагогів; акмеологічний підхід спрямований на розвиток творчого потенціалу як процесу досягнення вершини професійної майстерності;

компетентнісний підхід фокусується на розвитку ключових компетентностей, необхідних для успішної діяльності; мотиваційний підхід підкреслює важливість мотивації до творчості; а управління на діагностичній основі передбачає використання результатів діагностики для планування та реалізації заходів з розвитку творчого потенціалу. При цьому визначено, що найоптимальнішим підходом у керівництві освітніми установами є комплексний підхід, який поєднує найкращі аспекти інших підходів.

5. Обґрунтовано роль управління у розвитку творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти. Визначено, що управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу містить ряд ключових аспектів, спрямованих на створення сприятливого середовища для творчого росту та інновацій, а саме: визначення і формування стратегії розвитку, яка повинна чітко визначати цілі, завдання, пріоритетні напрями та конкретні заходи для реалізації потенціалу творчості у педагогічному колективі; стимулювання та підтримку творчих ініціатив педагогічного колективу; забезпечення необхідних ресурсів, які сприятимуть реалізації творчих ідей та ініціатив; створення відкритого, сприяючого середовища для обміну ідеями і досвідом між педагогами; розробку й реалізацію спеціальних програм та заходів, що орієнтовані на конкретні потреби та інтереси педагогічного колективу, а також систематичну перевірку відповідності реалізації розроблених програм та заходів поставленим цілям і завданням.

6. Обґрунтовано роль керівника в управлінні розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти, оскільки саме він як ключова фігура в управлінні несе на собі відповідальність за формування стратегій, розробку та реалізацію програм, а також за контроль і оцінку ефективності розвитку творчого потенціалу. Зазначено, що завданням керівника є не лише розробка і реалізація стратегій, але й підтримка педагогічного колективу в самовираженні та саморозвитку, адже від його лідерської ініціативи залежить успішність програм та заходів, стійкість до викликів, забезпечення колективу сприятливого середовища для реалізації творчих ідей.

7. Визначено ряд педагогічних умов управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти. На їх основі та завдяки аналізу літературних джерел, було виокремлено критерії, які дозволили визначити показники оцінювання ефективності управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу, серед яких: *мотиваційний* компонент, який передбачає такі особистісні якості педагогів як потреба в самореалізації, інтерес до розвитку творчості, мотиви; психологічна мотивація та готовність до інновацій у педагогічній професійній діяльності; впевненість у своїх можливостях і силах; готовність подолати і змінити внутрішню мотивацію, протистояти думці будь-якого оточення; мотивація, яка допомагає людині зосередитися на творчій праці; *когнітивний* компонент, який передбачає наявність таких якостей як: здатність до аналізу та синтезу, що дозволяє вирішувати проблеми, в тому числі складні; здатність особи використовувати теорію на практиці на основі отриманих знань; уяву та фантазію, інтуїцію, здатність до перетворення на краще; володіти закономірностями руху та розвитку мислення та думки, уміння планувати свої професійні дії, робити умовиводи та загальні висновки, що сприятиме розвитку особистості; здатність до педагогічної творчості; *оперативну* складову включає: гнучкість здатність визначити основні властивості об'єкта і запропонувати новий спосіб його використання; семантична спонтанна гнучкість продукування різноманітних ідей у нерегульованих/невизначених ситуаціях; оригінальність здатність продукувати оригінальні нестандартні ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих поглядів, уміння створювати нестандартні методи та способи розв'язання завдань, у тому числі при викладанні дисциплін циклу загальної підготовки; плинність думки – кількість якісних ідей, що виникають за одиницю часу; допитливість – чутливість до проблем у середовищі, суспільстві, світі, здатність виробляти гіпотези, які зможуть вирішити ці проблеми; асоціативність – здатність встановлювати логічні зв'язки між подіями тощо тощо; до *рефлексивної* складової входять особистісні творчі якості, зокрема: збагачення психічного досвіду, систем індивідуальних інтелектуальних ресурсів, що визначають особливості пізнавального ставлення суб'єкта до світу, здатність відтворювати дійсність в індивідуальній свідомості; здатність педагогів до

самоаналізу власної педагогічної діяльності, самооцінки своєї професійної підготовки та відповідності отриманих результатів професійно-педагогічної діяльності запланованим; саморозуміння, орієнтація на нове, творче та здатність до глибокого осмислення власного досвіду, здатність до самостійної педагогічної діяльності в процесі розвитку креативності; уміння вдосконалювати об'єкт дослідження шляхом додавання необхідних деталей, вносити корективи в процесі розвитку творчості, бачити допущені помилки та шляхи їх усунення.

8. Здійснено емпіричне дослідження управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти. Експериментальними базами дослідження були заклади позашкільної освіти, а саме: комунальний заклад «Дитяча музична школа» Смотрицької селищної ради та Кам'янець-Подільська дитяча міська художня школа, а учасниками – керівники та педагоги цих закладів позашкільної освіти.

9. Досліджено стан управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти. На першому етапі було з'ясовано обізнаність, зацікавленість педагогів розвитком свого творчого потенціалу та умовами, що створені для стимулювання їхнього творчого розвитку в їхньому закладі освіти, шляхом анкетування. На другому етапі емпіричного дослідження з метою вивчення ефективності управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти зосереджувались на тому, наскільки управлінські рішення та заходи, що реалізуються в закладі освіти, впливають на формування у педагогів уявлень про творчість, творчих здібностей, творчого потенціалу. На третьому етапі дослідження було з'ясовано, як керівництво позашкільних закладів освіти забезпечує управління розвитком творчого потенціалу викладачів. Для цього було проведено анкетування викладачів, яке містило питання про їхню власну творчу діяльність, участь у мистецьких заходах, участь дітей у культурних подіях та використання сучасних технологій в освітньому процесі.

10. Запропоновано методичні поради щодо управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу позашкільної освіти, які ґрунтувалися на теоретичному аналізі літературних джерел, виокремлених педагогічних умовах

та критеріях управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти.

11. Прийшли до висновку, що успішність управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти залежить від забезпечення відповідних педагогічних умов. Однак, у закладах позашкільної освіти не завжди повною мірою реалізуються зазначені педагогічні умови, що зумовило необхідність розробки методичних рекомендацій та подальшого дослідження особливостей впровадження системи управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу в закладах позашкільної освіти.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у пошуках шляхів мотивації керівників позашкільних закладів освіти до створення відповідних педагогічних умов, які б забезпечували успішне управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу закладу позашкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 1А. Богданова О. В., Кульчейко О. В. Розвиток творчого потенціалу педагога в системі науково-методичної роботи школи [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/administration/36540/
2. 1.(Б) Брецько І.І., Марушка В. Взаємозв'язок мотиваційного компонента особистості з творчим потенціалом. Міжнародний науковий журнал «ОСВІТА І НАУКА». Випуск 24(1) 2018. URL: <https://msu.edu.ua/educationandscience/wp-content/uploads/2018/05/Брецько-І.-І.-Марушка-В.pdf>
3. 2А. Вивчення креативного мислення молодших школярів за допомогою тестів Торренса. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://nakladovamaya.blogspot.com/2017/11/blog-post_12.html
4. 3А. Галузяк В. М. Розвиток особистісно-професійної зрілості майбутнього вчителя: теорія і практика. Вінниця: ТОВ «Твори», 2021. 400 с.
5. 5А. ГЕКАЛО Л. Розвиток творчого потенціалу педагога. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nz_p_2013_123\(2\)_18](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nz_p_2013_123(2)_18)
6. 4А. Геращенко Т.Г. Філософія у стислому викладі. Навчальний посібник – Суми: Університетська книга, 2015. 180 с.
7. 7А. Голюк О.А. Обґрунтування компонентів творчого потенціалу майбутнього педагога днз та школи і ступеня. 2015. URL: <https://library.vspu.net/bitstream/handle/123456789/650/008.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. 6А. Гопка О.М. Творчий потенціал особистості як наукова категорія. 2016. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17853/Gopka.pdf?seque>

nse=1

9. 5.(Б) Гузалова О.В. Організація творчої діяльності студентів та її специфіка в закладах вищої технічної освіти : Київський обласний інститут перепідготовки кадрів. Київ. 2017. С. 34-56.
- 10.8А. Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації. Творчий потенціал [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kyiv-oblosvita.gov.ua/osvitnya-diyalnist/84-uncategorised/informatsijno-metodichni-materiali-man/1423-psikhologichna-sut-tvorchogo-potentsialu>
- 11.6.(Б) Державний стандарт початкової освіти. № 87: Кабінет Міністрів України. 2018. Київ.
- 12.9А. Зайцева А.В. Художньо-комунікативна культура майбутнього вчителя музичного мистецтва: теорія, методологія, методичні аспекти [монографія] / А.В. Зайцева. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 255 с.
- 13.3.(Б) Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 р.
- 14.4.(Б) Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» № 848-VIII від 26.11.2015 р.
- 15.2.(Б) Закон України «Про освіту». URL: [\[https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19\]](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19)(<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>)
- 16.10А. Значення творчого потенціалу класного керівника для формування ключових компетентностей учнів. [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <https://33.lis.zhitomir.ua/pedagogichna-rada-na-temu-znachennya-tvorchogo-potenczialu-klasnogo-kerivnyka-dlya-formuvannya-klyuchovyh-kompetentnostej-uchniv-2/>
- 17.13А. Інноваційна педагогічна діяльність як чинник формування життєтворчої компетентності здобувача освіти : моногр. / [Нічуговська Л. І., Ніколенко Л. М. та ін.]; уклад. : Криворотько А. О. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. 484 с.
- 18.12А. Інформаційно-комунікативні технології як засіб формування

- креативної особистості: матеріали обл. наук.-практ. конф., м. Львів, 5 лютого 2020 р. ; уклад. О. В. Дубовик. Львів, 2020. 84 с.
- 19.15А. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посібник Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с
- 20.16А. Кичук Н. В. Формування творчої особистості вчителя. Київ. : Либідь, 1991. 96 с.
- 21.7.(Б) Копитко М.І. Управління інноваціями: навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни у схемах і таблицях. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 292 с.
- 22.8.(Б) Короїд Т. Організація експериментальної перевірки розробленої моделі управління розвитком творчого потенціалу вчителів української мови і літератури. *Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика»* Серія «Педагогіка». Випуск 14 (27), 2022.
- 23.9.(Б) Кошель А.В. Розвиток творчих здібностей молодших школярів шляхом використання інноваційних технологій. *Міжнародний мультидисциплінарний науковий журнал «ЛОГОΣ. Мистецтво наукової думки»*. № 6. Жовтень, 2019. С. 68-72.
- 24.11А. Лучнікова І.В.. Розвиток творчого потенціалу педагогів шляхом використання активних та інтерактивних форм методичної роботи. Новогалещинський заклад дошкільної освіти.
- 25.17А. Ляшук В.С. Управління розвитком творчого потенціалу вихователів днз на засадах людиноцентричного підходу URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/30.pdf
- 26.Мартинюк І. О. Творчий потенціал і самореалізація особистості. Психологія і педагогіка життєтворчості. Київ. 1996. 792 с.
- 27.10.(Б) Міщенко, Н. І. Розвиток творчого потенціалу молодших школярів засобами інноваційних технологій. *Таврійський вісник освіти*. 2017. (57), 138-144.
- 28.11.(Б) Навчально-методичний посібник «Нова українська школа»: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1-2 класах на засадах компетентнісного підходу» / Людмила Масол. Київ. Генеза, 2019. 208 с.

- 29.14А. Осінська І.С.. Стан проблеми формування творчого потенціалу вчителя у вітчизняній та зарубіжній педагогіці. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://studentam.net.ua/content/view/7652/97/>
- 30.12.(Б) Офіційний сайт Інституту розвитку освіти. URL: [\[http://iro.org.ua/ua\]](http://iro.org.ua/ua)(<http://iro.org.ua/ua>)
- 31.19А. Павлюх В.В. Розвиток креативності в учнів різного віку : навч.-метод. посіб. КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського». 2023. 72 с.
- 32.13.(Б) Педагогіка: Підручник для духовних і світських закладів освіти / М. О. Супрун. Київ: КДА, 2018. 400 с.
- 33.20А. Пипенко І. С. Теоретико-методологічне обґрунтування феномену «творчий потенціал особистості». Психолого-педагогічні проблеми становлення сучасного фахівця. 2017. URL: <https://doi.org/10.26697/9789669726087.2017.122>
- 34.14.(Б) Потапчук О. Особливості проектної діяльності студентів в навчальному процесі закладів вищої освіти. *Молодь і ринок : науково-педагогічний журнал*. Дрогобич, 2019. № 2 (169). С. 59-64.
35. 22А. Проблеми трансформації. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://surl.li/ttsxl>
- 36.15.(Б) Про Концепцію загальної середньої освіти (12-річна школа): Постанова спіл. засідання колегії Міністерства освіти і науки України і Президії Академії пед. наук України № 12/5-2 від 22.11.2001. URL: [\[https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v_5-2290-01#Text\]](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v_5-2290-01#Text)(https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v_5-2290-01#Text)
- 37.16.(Б) Просіна О.В. Управління розвитком творчого потенціалу педагогічних (науково-педагогічних) працівників як чинник професійної трансформації. *Інноваційна педагогіка*. 2 (63), 2023. С. 238-243. ISSN 2663-6085
38. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навч.-метод. посіб. / Ред. рада. – Київ: ІЗМН, 1996. 792 с.
39. 24А. Розвиток творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки. [Електронний ресурс] Режим доступу:

https://www.rshu.edu.ua/images/afto/disert_emchik.pdf

- 40.23А. Розуміння творчості в філософських концепціях В.С. Соловйова та М.О. Бердяєва. [Електронний ресурс] Режим доступу: file:///C:/Users/Lenovo_i5/Downloads/2175-Article%20Text-4226-1-10-20150501.pdf
- 41.17.(Б) Рудик Л.М. Теоретичні аспекти управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу. URL: [\[http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/v_1/44.pdf\]](http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/v_1/44.pdf)(http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/v_1/44.pdf)
- 42.25А. Сергєєва Л.М., Просіна О.В., Ілляхова М.В. Творчість як фактор мотивації досягнень: навчальний посібник. Київ., 2023. 124 с.
- 43.26А. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: Підручник. Київ: Мілені, ум, 2006. 344 с.
- 44.27А. Стадії творчості за г. Воллесом. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://studfile.net/preview/9958621/page:4/>
- 45.18.(Б) Супрун М. О. Педагогіка: Підручник для духовних і світських закладів освіти. Київ: КДА, 2018. 400 с.
- 46.28А. Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2012 рік / [За ред. О. В. Сухомлинської, І. Д. Беха, Г. П. Пустовіта, О. В. Мельника ; літ. ред. І. П. Білоцерківець]. Івано-Франківськ: НАІР, 2013. Вип. 3. 467 с.
- 47.29А. Творчість. [Електронний ресурс] Режим доступу: [\[https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/%D0%A2%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C.html\]](https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/%D0%A2%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C.html)(<https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/%D0%A2%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C.html>)
48. Б. Тевлін Б. Актуалізація і розвиток потенціалу педагогічних працівників *Школа*. 2007. №1. С.17-22.

- 49.30А. Теоретичні аспекти управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу. [Електронний ресурс] Режим доступу: [\[http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/v_1/44.pdf\]](http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/v_1/44.pdf)(http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/v_1/44.pdf) 25 – 27
- 50.Ткач Р. В. Психологічні особливості творчої активності особистості/. Р.В.Ткач. Запоріжжя: В-во ЗДІА, 1999. 24 с.
- 51.31А. Тимошко Г. М. Теоретико-практичні засади управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу. [Електронний ресурс] Режим доступу: [\[https://lib.iitta.gov.ua/721400/1/59_2017_.pdf\]](https://lib.iitta.gov.ua/721400/1/59_2017_.pdf)(https://lib.iitta.gov.ua/721400/1/59_2017_.pdf)
- 52.19.(Б) Тимошко Г.М. Теоретико-практичні засади управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Чернігів: ЧНПУ, 2017. Вип. 142. С. 175-181.
- 53.20.(Б) Типові освітні програми. URL: [\[https://mon.gov.ua/ua\]](https://mon.gov.ua/ua)(<https://mon.gov.ua/ua>)
- 54.33А. Філософські системи й. Фіхте і ф. Шеллінга. [Електронний ресурс] /. Режим доступу: [\[https://studfile.net/preview/5720919/page:3/\]](https://studfile.net/preview/5720919/page:3/)(<https://studfile.net/preview/5720919/page:3/>)
- 55.21.(Б) Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Київ: “Академвидав”, 2006. 560 с.
- 56.34А. Формування мотивації в учнів до навчально-пізнавальної діяльності на уроках математики. [Електронний ресурс] Режим доступу: [\[https://naurok.com.ua/formuvannya-motivaci-v-uchniv-do-navchalno-piznavalno-diyalnosti-na-urokah-matematiki-270229.html\]](https://naurok.com.ua/formuvannya-motivaci-v-uchniv-do-navchalno-piznavalno-diyalnosti-na-urokah-matematiki-270229.html)
- 57.32А. Холоденко В. О. Творчий потенціал особистості: зміст, структура та передумови успішної реалізації у мистецькій освіті. [Електронний ресурс]

/. – Режим доступу:
[\[file:///C:/Users/Lenovo_i5/Downloads/max3,+04%20\(1\).pdf\]](file:///C:/Users/Lenovo_i5/Downloads/max3,+04%20(1).pdf)[\[file:///C:/Users/Lenovo_i5/Downloads/max3,+04%20\(1\).pdf\]](file:///C:/Users/Lenovo_i5/Downloads/max3,+04%20(1).pdf)
[\[https://naurok.com.ua/formuvannya-motivaci-v-uchniv-do-navchalno-piznavalno-diyalnosti-na-urokah-matematiki-270229.html\]](https://naurok.com.ua/formuvannya-motivaci-v-uchniv-do-navchalno-piznavalno-diyalnosti-na-urokah-matematiki-270229.html)

- 58.18А. Шульгіна В.Д., Рябінко С.М. Творча діяльність особистості у системі мистецької освіти України: європейський контекст. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Мистецтвознавство. №1.* 2017. С.80-85
- 59.23.(Б) Ben Johnson. 4 Ways to Develop Creativity in Students. January 16, 2019. URL: [\[https://www.edutopia.org/article/4-ways-develop-creativity-students/\]](https://www.edutopia.org/article/4-ways-develop-creativity-students/)[\[https://www.edutopia.org/article/4-ways-develop-creativity-students/\]](https://www.edutopia.org/article/4-ways-develop-creativity-students/)
- 60.35А. Kholodenko V. O. Creative potential of a personality: the essence, contents, components and preconditions for successful implementation in arts education. 2017 URL: [\[https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/26538/Kholodenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y1\]](https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/26538/Kholodenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y1)[\[https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/26538/Kholodenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y1\]](https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/26538/Kholodenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y1)
- 61.24.(Б) Svydruk I.I., Ossik Yu.I., Prokopenko O.V. Creative management: theoretical foundations. Monograph. Chorzów : Drukarnia Cyfrowa, 2017. 144 p.
- 62.25.(Б) Yurchenko Kyryl, Oleinyk Dmytro. Personal creative qualities of teaching staff institutions of higher education as the basis of their creative activities. URL: [\[https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/17425/1/294-303.pdf\]](https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/17425/1/294-303.pdf)[\[https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/17425/1/294-303.pdf\]](https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/17425/1/294-303.pdf)
63. 22.(Б) 7 Methods to Develop Creative Thinking Skills for Students. URL: [\[https://blog.skolera.com/creative-thinking-skills-for-students/\]](https://blog.skolera.com/creative-thinking-skills-for-students/)[\[https://blog.skolera.com/creative-thinking-skills-for-students/\]](https://blog.skolera.com/creative-thinking-skills-for-students/)